

Woensdag 18 september 1918 – ochtendeditie

Havre, 17 september. De Belgische regering heeft tot dusver geen enkele vredesmededeling van Oostenrijk ontvangen.

België en Duitsland.

Berlijn, 17 september. De bladen bevatten een Reuterbericht, volgens hetwelk de Duitse regering tot de Belgische regering een afzonderlijk vredesvoorstel zou hebben gericht. Wij (Wolff) vernemen dat hiervan bij het ministerie van buitenlandse zaken niets bekend is.

Het Berliner Tageblatt merkt naar aanleiding hiervan op: voor zover hier hoegenaamd iets van waar is, kan het slechts de onverantwoordelijke arbeid van een ongevraagde bemiddelaar betreffen.

Parijs, 17 september. De middenrijken breiden hun gemeenschappelijk vredesvoorstel uit: Duitsland tracht thans opnieuw België van de zaak der entente los te maken.

De pers is van oordeel dat de nieuwe stap, die zij als een onnozele kunstgreep, een eerloze koop en een schandelijk aanbod kenschetst, niet beter de dubbelhartigheid van de beide landen in het licht kon stellen. Ze huldigt de rechtschapenheid en de scherpzinnigheid der Belgische regering, die haar bondgenoten van het aanbod in kennis heeft gesteld en zegt dat de manoeuvre niet handiger is dan die van Oostenrijk.

Havre, 17 september. Het Belgisch vorstelijk echtpaar heeft 5000 horloges besteld met zijn monogram in goud en versierd met de koninklijke kroon. Op elk horloge staat gegrift: herinnering aan de veldtocht 1914-1918. De kast der horloges is vervaardigd uit staal,

dat afkomstig is van het Belgische 75 centimeterkanon, hetwelk sedert de aanvang van de oorlog werkzaam is en zal de namen Albert en Elisabeth bevatten.

De koning en de koningin zullen de horloges aan enige militairen overhandigen en ze vervolgens als prijs op militaire wedstrijden beschikbaar stellen.

Andere aspecten of utile dulci (KVdW).

Brussel, 30 augustus.

Wie zou op zijn neus staan kijken, indien hij met mij een wandelingetje ging ondernemen langs de Brusselse Kruidtuin of Jardin Botanique? Dat zou Lenôtre wezen, wijlen de aanlegger van de tuinen van Versailles, of zelfs, bij zijn ontstentenis, Louis van der Swaelmen, de welbekende "amateur de Jardins", zo het hem overkwam, zijn Hollandse ballingschap voor deze zijn geboortestad te verlaten.

Eigenlijk gezegd: het heeft zelfs mij verwonderd, - ik, die van alle reizen thuis ben sedert men mij alle reisgelegenheid heeft afgesneden. Wel had ik al heel wat zien gebeuren op dat gebied, tuinbouw in landbouw zien verkeren, het gras onzer squares en openbare wandelingen plaats zien ruimen voor peentjes en andere kropsalade. Het is zelfs nauwelijks een maand geleden, dat ik u de hangende tuinen van Brussel beschreef (of zijt ge dat reeds vergeten?) en dat wij thans, zo niet suikerbieten, dan toch prinsessenboontjes telen op de zinken daken onzer woningen. Hier dient echter onmiddellijk aan toegevoegd: bij deze werden de "genres" steeds streng uiteengehouden; het was of tuinierderij, of moesteelt. Thans echter ...

Waarom ook niet? Er waren immers voorbeelden; voorbeelden die het voldoende was langs lijnen van geleidelijkheid te volgen en met enige toegeving aan de verbeelding te ontwikkelen, om tot het resultaat te komen dat ik u, bij gebrek aan voornoemde tuinarchitecten, uitnodig, met mij te komen bewonderen. Immers het is meer dan een eeuw geleden dat de ongelukkige Lodewijk de Zestiende zijn knoopsgat versierde met wat? met de bloem van de anders zo nuttige aardappelplant. En van kindsbeen af hebben wij immers allen mogen vaststellen dat het tere gebladerte van de asperge, die toch óók voor andere doeleinden in het bed werd gelegd, een keurig bestanddeel uitmaakt van de lieflijkste boeketten of bloemenschoven.

Wat men nu heeft gedaan is niet anders dan, op reuzenschaal en in volle grond, dit “precedent” te volgen, niet echter alleen met esthetische oogmerken, maar met bedoelingen die het nuttige aan het aangename willen paren. Ik zeg het onmiddellijk en zonder voorbehoud: het huwelijk, hoe disparaat ook in schijn, blijkt een gelukkig huwelijk te zijn. Wel mag men er geen kinderen uit verwachten; kinderloze huwelijken zijn echter niet per se heilloos, en ik ken er die ...

Doch ter zake, als ik u bidden mag. Laat ik u echter eerst vragen of ge u nog de theorie der complementaire kleuren herinnert. Ja? Wel, des te beter, want anders zou u zich moeilijk kunnen voorstellen welk een prachtig effect een parse rodekool maakt tussen twee heesters, teergele theerozen, of een rij neers groene salade tussen twee bedden fel oranje Oost-Indische kers. Want dat juist wilde ik u vertellen; ik wilde u vertellen, dat ...

Laat ik ordelijk te werk gaan. Ge kent natuurlijk onze Kruidtuin, en zo ge hem niet kent, dan moet ge onmiddellijk na de oorlog komen kijken. Want het is een prachtig schouwspel. Stel u voor een stenen

borstwering, heel de lengte langs van een boulevard. In de diepte liggen de tuinen: links een Engelse tuin met bergen en dalen, vijvers en rotswerk, waar vooral de bomen prachtig zijn; in het midden een miniatuur Frans park, blanke kiezelpadjes om een fonteintje en daaromheen de sierlijke tekening der bowlinggreens en der bloembedden; rechts eindelijk, een proef- en studietuin - want heel de inrichting is een toevoegsel der universiteit -, echter met de meeste gratie aangelegd. En om dat alles heen ruime perken vol sierplanten, vol bloemen, systematisch wel, maar desniettemin kunstig verdeeld. Dit alles is maar een voorplan; op het tweede plan is een ronde broeikas voor de waterplanten, en achteraan is het, in de hoogte gebouwd, een complex van glazen gebouwen, waar onze tropische flora ten toon staat, en waar ook leeszaalen zijn. Het geheel is één pracht: onder de goudwemelende hemel is thans de bloei der rozen en der dahlia's een genot, waarvan ik de weemoed niet zal verzwijgen; daar is aan schoonheid teveel voor onze treurige tijden, dan dat het ons niet enigszins angstig maken zou (wie mij in deze gevoelens niet volgen wil, kan zich gerust onthouden) ...

Intussen heeft men voor die melancholie een afleiding, een waarlijk grappige afleiding gevonden: overal waar de esthetica het toeliet, heeft men de versiering bij middel van voedingsplanten aangebracht. De aanblik is op het eerste ogenblik verrassend, en doet barok aan: die kolen midden in de schoonste rozen, - het is als een heiligschennis. Wie echter alleen ogen heeft moet bekennen dat het mooi is, en wie niets heeft dan een maag ..: kolen zijn zó groot, en rozen zó klein, dat men de tweede licht voor de eerste vergeet. En dan: is er niet de goede, de voedzame bedoeling?

Lenôtre en van der Swaelmen zullen misschien vinden dat het niet zuiver in de leer is. Doch wat, in deze tijd, is nog zuiver in de leer, tenzij, misschien, het vernietigen van mensenlevens. Hier wordt naar het tegendeel gestreefd: op schone wijze verzekert men ons het

bestaan. Het is de elegantste oplossing die ik voor het moeilijke voedingsprobleem van zevenhonderd vijftig duizend Brusselaars, vermeerderd met al hun gasten, te zien kreeg. En dat het zijn persoonlijke eigenaardigheid heeft, is dat niet uiterst modern?

2 september.

Utile dulci ...

Ik zeg het maar onmiddellijk: de Horatiaanse aanhaling krijgt hier de toon van een nogal macaber grapje. Wie echter, met een greintje praktische zin bedeed is, zou durven ontkennen dat hier in alle werkelijkheid het aangename met het nuttige verenigd werd? Wij staan er nog een beetje vreemd voor, hebben nog een tijd van aanpassing door te maken vóór wij volop waarderen kunnen. Trouwens, het oordeel der voornaamste belanghebbenden kennen wij niet; wij komen er alvast niet achter dan als wijzelf in dat belang deelachtig zullen zijn geworden, en ... dan zullen wij er onze opinie over verzwijgen. Misschien is het ook tegen die tijd allang vervangen door de uitvinding van een vriend van mij uit de studentenjaren, een geniale kerel, die het helaas niet verder heeft gebracht dan tot schenker in een bar, een soort Ganymedes van moderne godinnen, die trouwens zijn talenten ten hoogste appreciëren ...

Die uitvinding, waar geen brevet op genomen werd, heet: de auto-crematoriolijkwagen. Die naam zegt u genoeg waar het om gaat. Zijt ge dood, dan wordt uw lijk gestopt in de haard van een soort locomobiel, en wordt er op de zindelijkste wijze in opgebrand. De warmte, die ge aldus ontwikkelt - voor het laatst, helaas! - brengt het water aan het koken van de ketel, die als het ware de natuurlijke voortzetting van voormelde haard is. Dat kokend water ontwikkelt op zijn beurt stoom, welke ... Het overige hebt ge reeds begrepen: door eigen drijfkracht wordt ge naar het columbarium of het kerkhof

uwer keuze gebracht. Deze ultieme daad is trouwens hoogst moreel: ze spaart een hoop moeite aan een aantal medeschepselen, als daar zijn de zo zeldzaam wordende zwarte lijkkoetspaarden, de daarbij horende automedoon, de lijkdragers, enz. Zijt ge corpulent genoeg, dan slaagt ge er zelfs in, misschien, uw familieleden achter u aan mee te slepen, en bespaart aldus het vertier van rijtuigen. – Welnu ...

Welnu, zo ver zijn we in Brussel nog niet. Wij zijn zelfs feitelijk nog niet verder dan het gebrek aan behoorlijke en betrouwbare doodwagenrossen, waar wij daareven de zeldzaamheid van betreurden. Daarentegen hebben wij echter trams. Wij hebben heel goede trams, die u in niet veel meer dan een goed half uur naar de best ingerichte van onze begraafplaatsen brengen, - zelfs als ge dood zijt.

Want dat is de noviteit: één van die tramwagens is in een stemmig zwarte, een uiterst deftig uitziende, een ruime en gemakkelijke lijkkoets herschepen. Er is zelfs plaats, naar men mij heeft verzekerd (ik zelf heb het nog niet gezien, laat staan ondervonden), voor meer dan één lijk, dit ten behoeve van mensen die helaas tot besparingen gedwongen zijn (de tijden zijn slecht). Wat gebeurt nu? Hetgeen ge reeds geraden hebt. Bedoelde tramlijkwagen wordt aan een gewone motortramwagen gespannen, en ... daar gaat hij! ...

Ge zegt dat ge het systeem oneerbiedig vindt? Eerlijk gezegd: was ik een dode, het zou mij niet kunnen schelen!

En wat doet uw opinie dan nog ter zake?....

Woensdag 18 september 1918 – avondeditie

De houding van België.

Parijs, 18 september. De Petit Parisien verneemt, dat België, na overleg met de geallieerden, besloten heeft, het Duitse voorstel nopens een afzonderlijke vrede volstrekt te verwerpen.

Berlijn, 18 september. Officieel. Legergroep kroonprins Rupprecht. Bij leper hebben wij uitvallen en aan weerszijden van het kanaal van La Bassée verscheidene gedeeltelijke aanvallen afgeslagen.

De Belgische krijgsgevangenen in Duitsland.

Men schrijft ons:

Over de behandeling van de Belgische krijgsgevangenen in Duitsland zal de Belgische regering eerlang een uitvoerig verslag van de commissie laten verschijnen, die indertijd ingesteld werd om een onderzoek in te stellen naar de toepassing van het volkenrecht in België.

Deze behandeling is in sommige kampen en in sommige tijdperken allesbehalve menselijk geweest en weinig geschikt om, wanneer later de volle waarheid daaromtrent zal bekend zijn, toenadering te brengen tussen de volkeren. Bij het verslag van boven genoemde commissie zijn belangrijke getuigenissen gevoegd van personen, die het lijden in die kampen hebben meegemaakt en waaronder die van de heer de Zuirini, advocaat bij het beroepshof te Brussel en van ridder Ernest de Laurinne, buitengewoon rijk zijn aan nauwkeurige gegevens.

Het rapport stelt vast, dat in deze kampen verschillende schendingen gepleegd werden van het reglement betreffende de wetten en gebruiken van de oorlog te land, waarbij het lot van de krijgsgevangen bepaald wordt. In de eerste plaats wijst het op een serie overtredingen van artikel 6 van het reglement. Dit reglement schrijft voor, dat de staat de krijgsgevangenen mag gebruiken als

arbeiders, elk volgens zijn graad en geschiktheid, maar dat de werken, waartoe ze gebruikt worden, noch te zwaar mogen zijn, noch betrekking hebben met het oorlogsbedrijf. Nu is het bewezen, dat men Belgische soldaten aan het werk zette in de zoutmijnen, en dat velen daar bezweken zijn; dat men ze, onder meer te Oberbode en Cassebrück gebruikte tot het droogleggen van de moerassen, bij welk ongezond werk hun noch voldoende kledij, noch voldoende voedsel verschaft werd. Met dergelijke dwangarbeid werden ook de Belgische gemobiliseerden belast, die nooit andere werktuigen dan boeken in handen hadden.

Het blijkt eveneens uit een groot aantal verklaringen, die daarin alle met elkaar overeenstemmen, dat Belgische gevangenen werk moesten verrichten, direct in verband met oorlogsoperaties: onder meer in een wagenfabriek te Eize, waar wielen voor kanonnen en mitrailleurs worden vervaardigd; in de werkhuizen van Krupp te Essen; in de munitiefabrieken te Dülmen en te Niederwiltz bij Kassel, in een dynamietwerkhuis te Reimsdorf, in de scheepstimmerwerken te Eniswarden, waar ongeveer 300 gevangenen schepen moesten helpen bouwen, en zelfs in de scheepstimmerwerf te Wilhelmshaven, waar Belgen de reparaties moesten aanbrengen aan de schepen, die gehavend uit de slag van het Skagerrak kwamen.

Om de gevangenen tot dergelijk werk te dwingen, gebruikte men middelen, waarvan het verslag zegt, dat ze de meest verfijnde wreedheden uit de geschiedenis weer in het leven roepen. Niet alleen werden zij, die weigerden in de oorlogsindustrie te arbeiden, gestraft met een gevangenzetting die ging tot vier en een halve maand; ze werden soms opgesloten in een hok, waarin de temperatuur tot een hoogtepunt werd opgedreven; men liet ze drie dagen hongeren en liet ze dan rondom een tafel wandelen rijkelijk met voedsel bedekt; te Göttingen – vóór in dit kamp de enkele activisten onder de krijgsgevangenen er bijeengebracht waren – had

men de straf van de "Unterseeboot": de gevangene die niet uit werken wilde, werd gedwongen twee dagen en twee nachten, gevoed met water en brood, recht te staan in een hok vervaardigd uit prikkeldraad. Er worden nog meer straffen van die aard bekendgemaakt: o.a. de bekende straf van het naakt vastbinden aan een paal. En omdat men er niet aan zou twijfelen dat ze bestonden, citeert men de straffen, uitgevaardigd tegen de weigerachtigen, door een proclamatie van de oppergeneraal, gouverneur van de provincie Hannover, en omgezet in een kamporder in het kamp te Steinhorst in juli 1916: bij de eerste weigering, opsluiting en drie dagen zonder voedsel; bij de tweede, opsluiting gedurende 14 dagen op water en "paardenbrood", en om de vier dagen een gewoon maal; bij verdere weigering, slagen met de geweerkolf: en helpt dit alles niet, fusillering zonder vonnis.

Het reglement toegevoegd aan de eerste conventie van Den Haag bevat in artikel vier: "de krijgsgevangenen moeten met menslievendheid behandeld worden." Het rapport der Belgische onderzoekscommissie bevat bladzijden vol getuigenissen van behandelingen, die zeker niet menslievend kunnen genoemd worden.

Hoe deze feiten niet al lang in hun gehele omvang bekend zijn? Er werden wel bezoeken afgelegd in de kampen door de Spaanse gedelegeerden en de gevangenen mochten hun klachten inzenden bij de Spaanse delegatie. Doch telkens als de gedelegeerden een bezoek aan de kampoverheden aankondigden, werd het kamp opgepoetst en kregen de gevangenen een slot op de mond. Ook schriftelijk mochten ze niet klagen, zonder een zekere straf op te lopen. Dit mocht zelfs Max, de burgemeester van Brussel, ondervinden. Hij bevond zich in het kamp te Celle, en werd naar Hildesheim overgebracht en er voorlopig in hechtenis gesteld, omdat

hij klachten had geuit, in volstrekt correcte termen opgesteld, in een brief de 30^e november 1915 gestuurd aan de Spaanse legatie.